

KRONIKA

Akademinė edukologija

Pasirodė serijinio mokslo darbų leidinio Lietuvos ir pasauliui *Lietuvos mokslas 45* knyga „Akademinė edukologija“ I dalis. Kaip nurodo vyr. redaktorius A. Liekis, šios knygos paskirtis – sutelkti žinomiausių Lietuvos mokslininkų pajėgas, kad kuo efektyviau būtų prisidėta ne tik prie „studijų sumoderninimo mūsų valstybėje, kad būtų rengiami ne tik geresni savos srities specialistai, bet ir tikri patriotai, kūrybingos, doros asmenybės“ (p. 6).

Knygą sudaro du skyriai: „Specialistai – Lietuvos ateitis“ ir „Specialistų ugdymo tradicijų, patirties ir naujovių sąveika“. Šis skirstymas sąlyginis, nes visame leidinyje keliamos problemos, persmelktos istorine retrospektyva ir ateities vizija, o jų gana įvairių. Būdinga tai, kad įžvelgiamas edukologinis nelygstamas vaidmuo tautos gyvenime, nes, A. Gaižučio žodžiais, „visuomenė neturi ateities, jeigu žmogaus švietimas ir auklėjimas netampa pagrindiniu jos rūpesčiu“ (p. 27). Ši monografija skiriama akademinio jaunimo, iš kurio turėtų rasti tautos elitas, ugdymo klausimams. Kas jis (elitas), kokia jo paskirtis ir ugdymo perspektyvos universitetuose, galima kryptinga absolventų atranka valstybės valdymui etc? – analizuoja V. Šernas. Tai naujas, perdėm valstybinis požiūris į studentų ugdymo aukščiausius tikslus ir galimybes, kurias įvairiais atžvilgiais plėtoja ir kiti autoriai.

Visų pirma pažymėtinos naujos dabarties edukologijos mokslo raidos įžvalgos. Antai

A. Gaižutis, aptardamas pedagogikos ir kultūros sąsajas, iškelia edukologijos galimybes slopinti rinkos orientacijos žmogaus įsigalėjimą ir žadinti etnokultūrinių vertybių sklaidą, išryškina ugdymo metodologines nuostatas ir edukacinių pastangų kryptis. V. Šernas, remdamasis S. Šalkauskio pilnutinio ugdymo sistema, aptaria idealistinio realizmo ugdymo paradigmos svarbą, kelia daug klausimų, galinčių šia linkme kreipti ir kitų dabarties edukologų ieškojimus.

Antra, reikšminga tyrinėtojų nuomonė apie pedagogų vaidmenį ugdymo procese. Ji šmėžuoja daugelyje straipsnių, bet kaip esminis veiksnys iškyla K. Pukelio ir A. Jacikevičiaus darbuose. K. Pukelis grindžia filosofijos svarbą įprasminti žmogiškąją būtį, atskleidžia filosofijos studijų ir ugdymo filosofijos sąsajas, pateikia žmogaus, kaip „niekio sūnaus“, teorijos filosofinę-pedagoginę kritiką. Taip ryškinama filosofinių studijų svarba rengiant pedagogus, galinčius daryti įtaką visuomenės iššūkiams. A. Jacikevičius aptaria žymių asmenybių (Kanto, Hėgelio, Sezemano, Gučo), kaip dėstytojų, pedagoginę veiklą, pristato dabartinių studentų požiūrį į savo dėstytojus, siūlo aukštųjų mokyklų pedagogų rengimą stiprinti solidžiu psichologiniu ir loginiu išsilavinimu.

Trečia, gvildenamos prioritinės ugdymo kryptys. V. Aramavičiūtė telkia dėmesį į dvasingumą kaip prioritinės auklėjimo krypties paradigmą: pateikia išsamią dvasingumo sampratą, pristato vyresniųjų paauglių požiūrio į

vertybes tyrimo duomenis. Apie išskirtinę meno pedagogikos vietą epochų sandūroje dalijasi mintimis A. Piličiauskas. Autorius atskleidžia emocinių ir racionalių meno pradų sąlytį, sieja juos su vertybiniu statusu, ieško optimalių ugdymo būdų. J. Uzdila teoriškai ir empiriškai gvildena etikos dėstymo įtaką studentų asmenybiniam tapsmui, šios disciplinos kurso turinį, didaktines nuostatas. Be to, jis pateikia ir dorinio ugdymo teorijos programą. Daug įdomių minčių ras monografijos skaitytojai ir apie studentų kūrybinių galių plėtrą, efektyvinant mokslo tiriamąjį darbą, skatinant jaunųjų mokslininkų veiklą (V. Lujanienė, A. V. Valiulis) ar ugdymo įtaką asmenybės rengimo kūrybai ir socialumui, t. y. technologinio ir dorinio komponentų vienovei, labai svarbiai teisinės valstybės ugdomajai orientacijai (A. Vaišvila). Inžinierių rengimo humanizavimą ir demokratizavimą, kaip svarbiausią visas universiteto grandis vienijantį veiksnį, telkiantį bendriems tikslams, intelektualiajam bendrumui, tiesos ir laisvės siekiams, pristato E. Zavadskas. Tuo tarpu L. Degėsys apmąsto humanitarinio technokratizmo problemas, galinčias iškreipti humanitarinių dalykų žmogiško subjektiškumo ir visumos universalumo dimensijas universitetiniame ugdyme.

Ketvirta, pedagoginę bendruomenę turėtų sudominti ir A. Čižo mintys apie studijų programų kokybę ir jos vertinimą. Tai visais laikais opi problema, pradėdant vertinimo kriterijų iešką ir baigiant ekspertų parinkimu. Dažnai diskutuojama ir apie studijų rezultatų vertinimą. Šiuo atžvilgiu reikšminga informacija teikiama R. Laužacko ir M. Teresevičienės straipsnyje. Autoriai apibūdina pedagoginio vertinimo nuostatas, studijų įvertinimo tikslus, formas, testais gautos informacijos kokybę etc.

Penkta, verta atkreipti akis ir į publikacijas pedagogikos istorijos klausimais. V. Karvelis nuodugniai apibūdina specialiųjų ir socialinių pedagogų rengimo raidą Lietuvoje, V. Laurutis ir A. Gumuliauskienė – pedagogų rengimo kaitą Šiaulių universitete, o A. Liekis – visos mokslo ir studijų sistemos formavimąsi Lietuvoje SSRS okupacijos metais, grindžiamą archyviniais dokumentais.

Šešta, suprantant, kad edukologija gyvastį semia iš tautos kultūrinių aruodų, visiems dera rūpintis jų pilnumu, saugumu. Todėl aktualus R. Grigo požiūris į atviros pilietinės visuomenės ir etnosociumo santykių dermę, kurią daugiausia lemia visos tautos ar visuomenės kultūra. Savo ruožtu, autoriaus nuomone, „didesnis dėmesys socioetnogenezei reiškia dar ir gyvybingesnę socialinės tvarkos palaikymo mechanizmą, multikultūrinę įvairovę, žmonių dvasinės kultūros nuopuolio ir agresyvaus materializmo ir jusliškumo pristabdymą ir pan., o galutinis rezultatas būtų aiškesnė krikščioniškosios Vakarų civilizacijos gyvybingumo, jos prasmingumo perspektyva“ (p. 357).

Tad tik stambiu planu pažvelgus į „Akademinės edukologijos“ problematiką, akivaizdu, kad ji gan įvairi, kaip ir jos autoriai. Būdami įvairių sričių specialistai, jie skirtingais keliais, tačiau vieningai ieško aukščiausių dvasinių vertybių ugdymo akademinėse bendruomenėse galimybių, rūpinasi tautos ateitimi, jos kultūros išsaugojimu ir gausinimu. Tikėtina, ši knyga susilauks taip pat įvairių skaitytojų dėmesio.

Reikia padėkoti sudarytojams už dideles pastangas, kad šis leidinys išvystų dienos šviesą, priimant tai kaip asmenišką jų keliamų idėjų įkūnijimą.

*Elvyda Martišauskienė
VPU Edukologijos katedros docentė*